

НОТАРИАЛЕН БЮЛЕТИН №2/2008

ИЗДАНИЕ НА НОТАРИАЛНАТА КАМАРА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

АКАДЕМИЧНАТА МОЩ НА РЕДАКЦИОННАТА НИ КОЛЕГИЯ

Проф. д-р Цанка Цанкова

Проф. д-р Николай Натов

Проф. д-р Владимир Петров

Проф. Георги Боянов

Формиране и развитие на нотариата в Русия

Доклад, представен от **Тарас Калиниченко** на семинара на Нотариалната камара на Република България и нотариуси от Московската градска и областна нотариални камари в Боровец, 5 април 2008 г.

Еволюцията на руския нотариат продължава на границата на няколко века. Системата на нотариата в Русия е преживяла многократни възходи и падения. Цялата история на нотариата се характеризира с неговия стремеж към самостоятелност и независимост.

Започвайки от XV в. (Разпространителите на юрисдикцията на Иван III от 1497 г. и на Иван IV от 1550 г.), от така наречения протонотариат, част от ремигиозната система, нотариатът започва да навлиза в светския живот под формата на служители, изпълняващи основна деловодна работа в централните и местните държавни учреждения, като тези служители са издавали актовете за придобиване на имущество през XII–XIX в. в Русия. При това договорните грамоти, съставени от тези служители, са подлежали на задължителна регистрация в Оръжейната палата, Московската ратуша, а също така в колегията на Министерството на правосъдието (правосъдна колегия).

Важен етап от развитието на нотариата в Русия е назначаването на Алексей Михайлович през 1649 г. С управлението на Петър I започват да се сключват договори с контрагенти, които после се регистрират в специална книга и се удостоверяват от нотариусите.

През XIX в. функциите на нотариата се определят от официално събрание на действащите законодателни актове в Русия. От нотариусите се удостоверявали не само договори за покупко-продажба, замяна на недвижимо имущество, но и други възмездни сделки.

Особено значение придобива приетото през 1866 г. Положение за нотариалната част, което влиза в законова сила. Съгласно

това, задълженията по съставянето на нотариалните актове, включително и по удостоверяване на сделки с недвижимо имущество, стават изключително предимство на нотариусите. Нотариусите са назначавани на служба след подлагане на изпит, свързан с познаване на законите и формите на нотариалното производство. Изпитите се провеждали от комисия, в състава на която влизали председателят на окръжния съд, прокурорът и старшият нотариус.

Преди революцията в Русия законодателството за нотариата се приближава до законодателството на Австрия, Франция и Бавария, т.е. към романо-германската правова система, към която Русия и България принадлежат.

При това нотариалните актове, съставени от руските нотариуси, са приемани тогава във всички страни по света. След Февруарската революция през 1917 г., нотариатът е действал на базата на предишните основания. Наистина имало е опити на Временното правителство да забрани сделките с недвижимо имущество, но те претърпяват неуспех.

Все пак след Октомврийската революция, с премахването на частната собственост върху земята, средствата за производство и недвижимото имущество, руския нотариат се унищожава и се заменя с назначен и контролиран от държавата нотариат.

През 1922 г., вече при съветската власт, във връзка с приемането на Гражданския кодекс на РСФСР е прието съветско Решение за нотариалната част, а от 1923 г. и по-късно са приети многочислени законодателни актове за нотариата (решения, декрети, постановления и др.). Сравняването на тези документи с нотариалните Решения от

ряване внасянето по установен ред в качеството на законодателна инициатива в Държавната Дума на Федералното събрание на РФ на нови проекти на два федерални закона за нотариата и нотариалната дейност в РФ и на закона за нотариалните производства в Руската федерация, както преходните закони към Нотариалния кодекс и Нотариално-процесуалния кодекс.

Второ, да се определи този, който предоставя на нотариуса пълномощия от името на държавата. Формално това се осъществява от органите на правосъдието.

Именно този факт дава възможност да се добира за определени кандидатури на конкурси, провеждани съвместно с нотариалните палати. От наша гледна точка само президентът на РФ като глава на държавата има такова право. В съответствие с Конституцията на РФ само президентът на РФ се явява глава на държавата, а това означава, че функцията по предоставяне на пълномощия от името на държавата е от компетентността на президента на РФ и неговите упълномощени представители. Затова по наше време сме предложили да се урегулира със закон предоставянето на пълномощията от името на държавата на представители на президента във федералните окръзи.

Необходимо е да се внесат тези положения в новото законодателство за организация на нотариалната дейност. Мислим, че това ще измени подхода и към кадровата политика на нотариата.

Трето, необходим е постепенен преход на нотариата на федерално ниво чрез създаване на единна организационна саморегулираща се форма на федералния нотариат, обхващаща специалния правен статус на федералния нотариус, включващ не само нивото на федералните нотариални пълномощия, но и системата на отговорност на нотариуса и техните общности, съдебния контрол за осъществяване на нотариалния процес и т.н.

Трябва да се отличават нотариусите от държавните служители и длъжностните лица на държавните органи, чиято дейност само се предоставява към нотариалната, но не е такава. Това например това са консулските

учреждения и техните длъжностни лица, командирите на войсковите части и капитаните на корабите за далечно плаване, началниците на поправителните учреждения към Министерството на правосъдието на РФ, главните лекари на лечебните заведения. Отличието на нотариуса от длъжностните лица на посочените учреждения е в това, че нотариусът не е държавен служител и длъжностно лице, а нотариатът не е държавно учреждение. Включването на посочените длъжностни лица също спомага за „одържавяването“ на нотариата.

Затова е необходимо да се изключи понятието „длъжностно лице“ и посочените длъжностни лица от проекта на новото законодателство за организацията на нотариалната дейност.

Четвърто, активният модел на нотариата не предполага оказване на юридическа помощ, координация, посредничество, които представляват услуги.

Затова е необходимо разширяването на понятието „нотариална дейност“ за сметка на включването на пълномощията по събирането на всички необходими документи за извършване на нотариалното действие, проверка на достоверността на целия фактически състав чрез активни действия и по такъв начин освобождаването на гражданите и организациите от нуждата да се обръщат към органите на властта и различните посредници с цел събиране на документи.

Върху нотариуса трябва да лежи установеното със закон задължение за събиране на необходими документи, проверка на фактически обстоятелства и издаване на нотариален акт, притежаващ при тези условия специфична доказателствена сила. Затова е много съществено да се предостави от законодателството правото на нотариуса не само на запитване, но и на лична проверка и право за непосредствено събиране на необходимите документи, проверка на тяхната достоверност, консултирайки по всички аспекти възможностите за извършване на нотариална дейност, занимавайки се с работа по предаване на документите и тяхното получаване след регистриране. С това нотариусът освобождава гражданите и организациите от

необходимостта да се обръщат към различни държавни органи, органи за местно самоуправление, така също и към представители на други посредници. Активният модел на федералния нотариат ще способства за намаляване на равнището на корупция в системата на държавното управление.

Цялата тази нотариална дейност трябва да се обедини с фиксираните размери на нотариалните тарифи, с цел увеличение за сметка на разширяването на понятието „нотариална дейност“, в която ще се включат парични средства, необходими за решаването на процесуалните въпроси на нотариуса (определяне на дееспособността и правоспособността, събиране и проверка на документи, консултации, подготовка на проекти за нотариални актове, техническа работа, предаване в регистрационните органи и т.н.

Пето, необходимо е да се започне подготовка на предложенията по разработване на нов Устав на Федералната нотариална палата (ФНП) и в частност неговото привеждане в съответствие със законодателството на РФ за нетърговски организации, за ново законодателство на нотариата и нотариалните производства и саморегулиращите се организации. Саморегулирането и самоконтролът в дейността на нотариалното общество трябва да се основават върху съответни правила, изработени от самата корпорация на нотариусите.

Затова дейността на Федералната нотариална палата трябва да бъде насочена към развитие на самоконтрол на нотариалното самоуправление. С това ще се намалят държавното регулиране и държавният контрол. За това са необходими:

А) Организация на нотариалната дейност с възможност за реализация на самоконтрол, а също така осигуряване на възможност за самостоятелно отстраняване на незначителни нарушения.

Б) Регламентиране на дисциплинарните процедури, осигуряване на възможност на всеки нотариус да бъде изслушан.

В) Предоставяне на пълномощия по външни решения за ликвидиране на длъжността нотариус от безпристрастен и независим орган или инстанция в духа на Европейската конвенция за правата на човека.

Дейността на нотариалните палати трябва да се базира върху субординация, за тях трябва да бъде свойствен централизиран характер, затова същото предполага засилване на пълномощията и функциите на системата на Федералната нотариална палата, построена въз основа на самоуправление, като нова, не съвсем проучена форма на публичната власт и управление. За това трябва да се води борба, така че на органите на нотариалното самоуправление да бъдат предоставени със закон пълномощия от държавата, които пълномощия се предоставят само на отделните нотариуси.

Шесто, необходимо е да се предвиди в законодателството ред за предоставяне на определени пълномощия от името на държавата и Федералната нотариална палата като основен орган на нотариалното самоуправление. Такива пълномощия могат да бъдат държавният контрол за дейността на федералните нотариуси, подготовката на нотариалните кадри, пълномощията по представяне на кандидати за федерални нотариуси, законодателната инициатива и т.н.

Отчитайки този факт, че пълномощните представители на президента на РФ се намират в седем окръга, от наша гледна точка е необходима координация на дейността на регионалните палати по посочения принцип.

Силата на Федералната нотариална палата се състои в това да отразява интересите на всички региони, а не на част от представителите.

Назряла е необходимостта от изменение на вътрешната система и структура на Федералната нотариална палата и нейните взаимоотношения с регионалните палати. Необходимо е образуването на представителства на Федералната нотариална палата във федералните окръзи.

Седмо, необходима е активната роля на науката. Необходим е активен преход към определянето на нотариалното право и нотариалния процес, включвайки подготовката на федералния курс по почените дисциплини във висшите учебни заведения на страната. В областта на науката ФНП планира разработването на програма за изследване на проблемите по неефективното използване на нота-

риата в държавното регулиране на обществените отношения. До този момент обаче това не е налице. Федералната нотариална палата трябва да се върне към повдигнатата тема. Резултат от проведената работа от наша гледна точка може да стане докладът до правителството на Русия за създаване на ефективна система на нотариата в нашата страна и докладната записка до президента на РФ за реформиране на руския нотариат с предложение от страна на съветниците на президента.

Осми, международната дейност на нотариата трябва да бъде базирана въз основа на взаимния интерес един към друг и към дейността. Преди всичко е необходимо активно да се развият отношенията с нотариатите на рускоговорящите съседни страни, в които е натрупан определен положителен опит в областта на нотариалната дейност. Необходимо е развитие на отношенията със страни-

те от Източна Европа, с които са установени дружески отношения (България, Полша, Унгария, Словакия, Сърбия, Прибалтика и т.н.), а не само изучаване на опита на нотариата във Франция и Германия.

Следователно важен е отчетът на всички положителни инструменти, които съществуват в законодателството на всички страни на Международния съюз на нотариата. Резултатът от такива обобщения трябва да бъде изнесен в доклад пред Конгреса на международния нотариат от такива страни като Русия, Полша, България, Унгария, Чехия, Словакия, Прибалтийските държави и страните от Средноазиатския регион, с активните предложения за взаимодействие и унифициране на статуса на нотариуса и разработване на предложения по усъвършенстване на законодателството на страните на международния нотариат.